

ԱՐԽԱԶԻԱՅԻ Ա. Ս. Խ. Հ. ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄ

375

4-10

ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ ՀԱՍԱԿԱՎՈՐՆԵՐԻ ՀԵՏ,
ՊԱՐԱՊԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
(ՔԱՂԱՔԻ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԻ ՀԱՄԱՐ)

2-րդ ԲԱՐԵՓՈԽՎԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

345:

Ա-12

այ

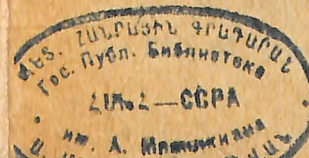
ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ ՀԱՍԱԿԱՎՈՐՆԵՐԻ ՀԵՏ
ՊԱՐԱՊԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
(ՔԱՂԱՔԻ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԻ ՀԱՄԱՐ)

2-րդ ԲԱՐԵՓՈԽՎԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՍՈՒԽՈՒՄ

1934 թ.

3 MAR 2014

53.639

Единая программа для занятий со взрослыми в школе грамоты (для города и села) на арм. языке.

Перевод С. Хачадурян.

Տեխն. խմբագիր՝ Պիշիկ.

Հանձնված է մամուլին 8/V—34 թ. ստորագրված է տպագրության համար 12/V—34 թ. ծավալը $1\frac{3}{4}$ —34 թերթ. Հափը 60×75, թերթի տատողությունը 39. 680 նշան. Գլավլիտ 32—a.

Արպեստի տպարան. Տիրաժ 400 օրինակ. Պատվեր № 2241

Ծ Ի Ա Ս Ն Ա Կ Ա Ն Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ ՀԱՍԱԿԱՎՈՐՆԵՐԻ ՀԵՏ ՊԱՐԱՊԵ-
ԼՈՒ ՀԱՄԱՐ (ՔԱՂԱՔԻ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԻ ՀԱՄԱՐ)

Ն Ե Ր Ա Ծ Ո Ւ Թ Ո Ւ Ն

Ներկա ծրագիրը ծառայում է վորպես ձեռնարկ կուլտուրանախայինների համար՝ հասակավորների դպրոցում, ինչպես Աբխազիայի քաղաքներում, այնպես էլ գյուղերում:

Ծրագրում տրված է բացատրական նամակ մեթոդական ցուցմունքներով, վորոնք կուլտրանախայինին կոգնեն պարզաբանելու գրագիտության դպրոցի հիմնական խնդիրները և դասավանդման ձևերը:

Ծրագրային նյութի գիտելիքների և ունակությունների պարունակությունը կուլտրանախայինների կողմից պիտի հիմնավորապես մշակության յենթարկվի:

Ծրագրային նյութի պարունակությունը պարտադիր է գրագիտության դպրոցի աշակերտների համար:

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ ՀԱՍԱԿԱՎՈՐՆԵՐԻ ՀԵՏ

ՊԱՐԱՊԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

I

ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

1. Գրագիտութեան դպրոցի խնդիրն է.—աշակերտներին հնարավորութիւն տալ տիրապետելու ուսման, գրավորի և հաշվի տեխնիկական ունակութիւններին. սովորեցնել նրանց կյանքի և արտադրական աշխատանքի մեջ ոգտագործելու այդ ունակութիւնները:

2. Գրագիտութեան ուսուցման ամբողջ ընթացքը դարձնել հասարակական-քաղաքական դաստիարակութեան մի կարող գործիք՝ մարքսիզմի —լենինիզմի, քաղաքական լուսավորութեան, դասակարգային պայքարի համար մասսայի կազմակերպման և սոցիալարարութեան հիմունքների վրա:

3. Ծավալել աշակերտների առաջ մեր սոցիալարարութեան հաշտութիւնները և զինել նրանց պոլիտեխնիկական գիտութիւնների և ունակութիւնների լիակատար պաշարով, վորոնք նրանց հնարավորութիւն կտան տիրապետելու արտադրութեանը, տիրապետելու տեխնիկային և դրանով կարագացնեն տեմպերը Եւ ձեռք կբերեն եւ ավելի հաշտութիւններ սոցիալարարութեան գործում:

«Քիչ բան է մնում մեզ.—ուսումնասիրել տեխնիկական և տիրապետել գիտութեանը: Յեւ յերբ մենք այդ կանենք, այնպիսի տեմպեր կունենանք, վորոնց մասին մենք այժմ չենք համարձակվում անգամ յերազել: Յեւ մենք այդ կանենք, յեթե իրապես ցանկանանք այդ» (Ընկ. Ստալինի ճառից):

4. Աշակերտների մեջ դարձեցնել հետաքրքրութիւն հետագայում իրենց ձեռք բերած գիտական պաշարը ընդլայնելու և խորացնելու՝ մտնելով կիսագրագետների գպրոցը, ոգտագործելով լրագիրներ ու գրքեր, գրադարաններ, ընթերցարաններ և աստիճանաբար ինքնակրթութեամբ պարտաւելով:

II

ԲԱՅԱՏՐԱԿԱՆ ՆԱԾԱԿ ԾՐԱԳՐԻ ԱՌԹԻՎ

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՑՈՒՑՈՒՆԲՆԵՐ

Լիկկայանի ամբողջ աշխատանքը կառուցվում է վոչ միայն գրագիտութիւն սովորեցնելու վրա, նա պիտի ոժանդակի նաև աշակերտութեանը կոմունիստական վոգով դաստիարակելու գործում:

Վորպեսզի այդ խնդիրը կարելի լինի իրագործել, հարկավոր է, վոր ծրագրային նյութը իր մեջ ամփոփի կուսակցութեան և խորհրդային կառավարութեան հիմնական խնդիրները սոցիալիստական շինարարութեան տապարիզում: Ձեռք բերած հաշտութիւնների հիմունքների վրա դրել աշակերտութեանը դեպի ստեղծագործութիւն, դեպի ակտիվ մասնակցութիւն սոցիալիզմ իրականացնելու պայքարի մեջ:

Վորպեսզի աշակերտները մեջ հետադրքութիւն առաջանա դեպի հետագայում ինքնակրթութեամբ պարտաւելու աշխատանքը, անհրաժեշտ է առաջնորդել պարտաւունքների ընթացքում ընթացիկ հասարակական—քաղաքական յերեւոյթներով:

Հարկավոր է կիսա հաստատել կիսագրագետների դպրոցի հետ, վորը անգրագետների համար ծառայելու յի վորպես գրգիչ ֆակտոր, իրենց գիտութիւնը ավելի ընդլայնելու և անցնելու կիսագրագետների դպրոցը:

Ուսուցման նյութը պիտի համապատասխանի հասակավորի շահերին ու իր հերթին ընդլայնի նրա շահերն ու ձգտումները, վորպես ոգովիկ՝ սոցիալիզմի իրականացնելու գործում:

Աշխատանքի պլանի ճիշտ կառուցելու նպատակով, ուսուցիչը իր ժամանակին պիտի պարզի աշակերտութեան գիտական պաշարն ու նրա շահերը: Յերբ այդ հանգամանքը հաշվե կառուի, —ընթերցանութեան, գրավորի և հաշվի ուսուցումն եւ կարող է ընթանալ համապատասխան հետևողականութեամբ:

Հարկավոր է առանձնապես ուշք դարձնել, վոր առանձին ունակութիւնները լավ պատմաստվեն աշակերտների մեջ. դրա համար հարկավոր է:

ա) Այդ ունակութեան մեխանիզմի մշակումն:

բ) Յերկարատե վարժութիւն և խիստ հետևողականութիւն նյութի դասավորման մեջ (հեշտից դեպի դժվարը):

գ) Հասակավոր աշակերտների անհատական առանձնահատկութիւնների հաշվառումն:

դ) Ունակութիւնների կառուցումն՝ կոնկրետ, կենդանի և աշակերտների համար հետաքրքիր նյութերի վրա:

Վորպես ուսուցման նյութ, լայնորեն պիտի ոգտագործվի մասսայական լրագիրը, վորը հանդիսանում է ամենալավ միջոցը ընթացիկ դեպքերի բացատրութեան գործում և կենդանացնում է դպրոցի աշխատանքը: Դպրոցն ավարտելուց հետո աշակերտութեան մեջ մնում է լրագիր կարդալու հետաքրքրութիւնը, վոր դրդում է նրան հետագայում ընթերցանութեամբ զբաղվելու և ինքնակրթութեամբ պարտաւելու: Սկզբում լրագիրը կարդում է ինքը ուսուցիչը, ապա, նայած ձեռք բերած տեխնիկական ունակութիւններին, նաև աշակերտները:

Դպրոցական աշխատանքների մեջ անպայման մտցնել տեղական լրագիրը, դարձնելով նրան անհրաժեշտութիւն աշակերտ-

ների աշխատանքների մեջ, դրանով միաժամանակ դրդված կը լինենք նրան՝ ինքնուրույն կերպով բաժանորդագրվելու լրագրներին:

Աշակերտներին պիտի սովորեցնել գրագրարանի գրքերից և լրագրներից ոգտվելու ձևը, վրը հետադաշում կդառնա ամենալավ միջոցը ամրապնդելու նրանց մեջ ձեռք բերված ունակությունները և ընդարձակելու նրանց գիտական պաշարը:

Ուսուցման նյութը հաջող կերպով յուրացնելու համար, ուսուցիչը իր ամեն մի դասը պիտի կառուցի աշակերտության լայն ինքնագործունեություն հիմունքների վրա և կարեցածին չափ դիտողական ու գյուրմբունքի դարձնի:

Հասարակական—քաղաքական հարցերի վերաբերյալ ծրագիրը պիտի ծառայի վորպես հիմնական ողակ ամրող աշխատանքի պլանի կառուցման գործում:

Տեխնիկական դասի (техас) նյութի մշակման համար հրավիրվելու յե մասնագետ անձն նորակառուցներից կամ հիմնարկներից, վորոնց մեջ աշխատում ե աշակերտության մեծ մասը:

Ագրոգոդասի ուսուցման նյութը պիտի կազմվի տեղական գյուղատնտեսի մասնակցությամբ:

Սանիտարական դասի նյութն ու ուակությունները տըրվում են աշակերտներին ուսուցչի կողմից դասավանդման ամբողջ ընթացքում:

2. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄԸ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ

Նախքան անգրագետներին կարդալ սովորեցնելը, անպատճառ պիտի ծանոթացնել նրանց լեզվի հետ, այսինքն, վոր մեր լեզուն կազմված ե նախադասություններից, ու վերջիններս իրենց հերթին կազմված են բառերից, բառերը՝ վանկերից և հնչյուններից (տառերից):

Ուսուցչին ուսուցման հենց սկզբից, ապա ե հետագա գասերին պիտի առաջնորդվի աշակերտների ունեցած ծանոթությունը—լեզվի, նախադասության, բառի (վորպես նախադասության բաղադրիչ մասը) և տառի (վորպես բառի և վանկի մասը) հետ:

Գրագիտության դասավանդությունը տարվում ե ամբողջական բառերի մեթոդով: Վորպես ձեռնարկ այդ մեթոդով դասավանդելու համար կարող ե ծառայել Աբխազիայի Ա. Ս. Հ. Լուսժողովմի հրատարակած «Մեթոդական ձեռնարկ կուլտրանակայինի համար» գրքույկը (հրատ. 1932 թ.):

Նախադասությունները բառերի վերածելուն և նախադասությունների ընթերցմանը հատկացվում ե 2—3 պարապմունքի որ:

Նախադասությունները բառերի վերածելուն, բառերը՝ վանկերի և վանկերից նոր բառեր ու բառերից նոր նախադասություններ կազմելուն հատկացվում ե 1—3 պարապմունքի որ:

Ցերք աշակերտները կյուրացնեն նախադասության և բառի

լադադրիչ մասերի վերածումն մոտավորապես 8—10 պարապմունքի որ անցնելուց հետո, կարելի յե անցնել՝ բառերը վանկերի վերածելուն, վանկերը՝ հնչյունների ու տառերի, վերջիններից ծանոթ վանկեր, բառեր ու նախադասություններ կազմելուն: Հընչյունների (տառերի) վերլուծություն շրջանը տևում ե մոտավորապես 20 պարապմունքի որ:

Գրագիտության ուսուցման անհրաժեշտ ու անփոխարինելի պիտույք են հանդիսանում կտրտված տառերը: Կտրտված տառերը աշակերտներին հնարավորություն են տալիս շոշափելի կերպով տարբերելու առանձին ելեմենտները (տարբերը) բառերի մեջ, հեշտությամբ հիշելու տառերը և ծանոթ տառերից՝ բառեր ու նախադասություններ կազմելու:

Հեշտ ու արագ կերպով կապակցական ու գիտական ընթերցմանն անցնելու համար ոգտակար ե աշակերտների ձեռքը տալ լրագրեր, գրքեր ու ամսագրեր, առաջարկելով նրանց վերնագրերի մեջ գտնել արդեն իրենց ծանոթ վանկեր ու ամբողջական բառեր:

Ոգտակար ե նաև ոգտագործել լոգունգներ ու պլակատներ: Ընթերցանության ուսուցման ամբողջ ընթացքում ուսուցիչը պիտի հետևի, վոր ընթերցումը լինի վոչ մեքենայական, այլ գիտակցական:

Ընթերցման շրջանում աշակերտները պիտի կարողանան կարդալ և գրքերից ու լրագրերից կարդացածը հասկանալ:

3. ԳՐԱՎՈՐԸ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ

Ընթերցանության ուսուցման հետ միաժամանակ տարվում ե և գրավորի ուսուցումը հետևյալ հետևողականությամբ:

ա) Գիտակցական արտագրություն:

բ) Կես—ինքնուրույն գրավոր:

գ) Ինքնուրույն գրավոր:

Գրավորի հենց առաջին դասից հարկավոր ե աշակերտներին սովորեցնել ուղիղ նստելը, գրիչը կամ մատիտը ուղիղ ընելը, ձեռագիր շրիֆտի համար նախապատրաստել ձեռքի շարժումները, վորի համար գրավորը սկսել տպագիր տառերի արտանկարումով և հետևել, վոր տառերը նկարվեն այն ձևով, ինչ ձևով վոր մենք դրում ենք. որինակ՝ «մ» տառը սկսել վոչ թե վերևից ներքև, այլ ներքևից վերև և վրչի մի շարժումով վերջացնել տառի գծագրումը: Հենց վոր աշակերտները կյուրացնեն առանձին տպագիր տառերի գծագրման ճիշտ ձևը և վրչի շարժումների քանակը, հեշտ կլինի արդեն ձեռագիր տառերին անցնելը:

Ձեռագիր տառերով գրավորի ուսուցումը սկսվում ե միաժամանակ հնչյունների հետ ծանոթանալիս, այսինքն 3—10 պարապմունքի որից հետո:

Սառն շրիֆտով գրավորը չի թույլատրվում: Շրիֆտը, ըստ հնարավորության, պիտի պարզ ու մատչելի դարձնել:

Արտագրությունը պիտի կատարել ամբողջական բառերով և

վոչ թե առանձին տառերով, վորովհետև առանձնացրած տառերի ձևակերպումը պահանջում է մի քիչ այլ շարժումներ, քան այդ լինում է բառերի մեջ:

Գրավորի ուսուցման ժամանակ, վորպես հիմնական կանոն պիտի ծառայի՝ նախագրողացումն տառասխաններից դիտողական և լսողական անալիզի միջոցով, նաև գիտակցական արտագրութունը: Նախ դան գրավոր վարժություններ տալը ուսուցիչը պիտի լրիվ չափով մշակի նյութը աշակերտների հետ, վորպեսզի անհատականալի չմնան վոչ մի նախադասություն, վոչ մի բառ:

Կես—ինքնուրույն գրավորը արտահայտվում է հիշողության միջոցով: Աշակերտները հիշողությամբ գրում են ծանոթ բառեր ու նախադասություններ: Այդ դեպքում գործադրվում են հետևյալ ձևերը.—

1) Աշակերտները արտագրում են դասագրքից: Յեթե հերթը հասնում է ծանոթ բառերի արտագրության, դասագիրքը փակվում է:

2) Աշակերտները արտագրում են գրատախտակից: Նախադասությունը մշակելուց հետո ծանոթ բառը ծածկվում է կամ ջրնջվում, թողնելով նրա տեղը բաց, վորպեսզի աշակերտները արտագրելիս չմոռանան, վոր այդտեղ պիտի գրվի ծանոթ բառը:

3) Ուսուցիչը հարց է տալիս, վորի պատասխանը պիտի լինի ծանոթ բառը: Այդ բառը նախապես վերլուծման յենթարկելուց հետո, գրում են այն:

Ինքնուրույն գրավորին հատկացվում է ավելի ուշ ժամանակ: Ինքնուրույն գրավորին անցնելով, չպիտի դադարել աշակերտների հետ նախադասություններն ու բառերը լսողական և գիտողական անալիզի վերածելուց: Նախադասությունների և բառերի վերլուծության միջոցով ձեռք բերված ինքնուրույն գրավորների ունակությունների կուտակման ընթացքում, հարկավոր է հաջորդաբար ել ավելի ժամանակ հատկացնել լսողական անալիզին, կրճատելով գիտողականը, այսինքն աշակերտներին վարժեցնել ինքնուրույն կերպով լսողությամբ ջոկելու բառերի մեջ նրանց առանձին բաղադրիչ մասերը:

Ինքնուրույն գրավորի համար, իբրև աշխատանքի առանձին ձևեր, կարող են ծառայել կյանքի մեջ միշտ անհրաժեշտություն ներկայացնող զանազան գրություններ կազմելը.— գիմում, հավատարմագիր, անկետա լցնելը, հասցե գրելը, նամակ գրելը, թերթի համար թղթակցություն կազմելը և այլն և այլն:

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

Թ Վ Ա Բ Ա Ն Ո Ի Թ Յ Ա Ն

ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԴՊՐՈՅՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ:

Բ ա ց ա տ ր ա կ ա ն ց ու ց մ ու ն ք ն ե ր:

Գրագիտության դպրոցը աշակերտներին պիտի տա սխտեմատիկ գիտելիքների և ունակությունների վորոշ ծավալ թվաբանությունից և այդ գիտելիքներն ու ունակություններն արտադրական և հասարակա—քաղաքական աշխատանքի գործնականում կիրառելու հմտություն:

Վորպեսզի թվաբանության ծրագիրը լիովին մշակված լինի, անհրաժեշտ է յուրաքանչյուր դպրոցում բավարանության պարագամունքներին լիովին հատկացնել ժամերի այն քանակը, վորը ցույց է տրված ուսումնական պլանում: Այդ ժամերը պիտի խստիվ վորոշված լինեն դասացուցակում:

Թվաբանությունը ուսումնական պլանում և պարագամունքների դասացուցակում պիտի գրվի անկախ ուսումնական առարկայի տեղ:

Թվաբանության ամբողջ դասընթացքի մշակմանը հատկացրած է, ըստ ուսումնական պլանի, 150 ժամ: Ուսումնական նյութի ավելի հարմար կերպով պլանավորման համար, նմանապես և կոմպլեկտացումը (համալրացումը) հեշտացնելու նպատակով, դպրոցի ամբողջ առաջադրվող ծրագիրը բաժանված է 2 շրջանի, ըստ վորում ամեն մի շրջանը ընդգրկում է թվաբանական թեմաների վորոշ շրջան ծրագրի մշակման կարգով:

Ծրագրի հաջող իրականացման համար ամեն մի դասատու պիտի կազմի պարագամունքների սկզբում, դասարանի հետ ծանոթանալուց հետո, աշխատանքի արտագրական պլանը ամբողջ շրջանի համար: Համաձայն դպրոցի ընդհանուր ուսումնական պլանի աշխատանքի արտագրական պլանում ցույց տրված պիտի լինի թե վոր ժամերին պիտի մշակվի ծրագրի ամեն մի թեման:

Պլանը չպիտի իջեցնի ծրագրի ծավալը և չպիտի խախտի նրա սխտեմը:

Աշակերտների հառաջագիմության հաշվառքը պիտի տարվի ուսուցչի կողմից մշտապես, ուսումնական աշխատանքի ամբողջ ընթացքում: Ամեն մի աշակերտ պիտի ստանա համապատասխան գնահատական՝ յուրացրել է, արդյոք, նա տվյալ թեման, թե վոչ (ստուգողական առաջադրությունների միջոցով, տրված հարցերի պատասխանների, տնային առաջադրությունների կատարման և այլն միջոցով):

Թվաբանության պարագամունքների ժամանակ պիտի պահպանվեն՝ սխտեմը և խիստ հետևողականությունը առաջադրված նյութի մշակման մեջ:

Հետեյալ ունակութեան մշակմանն անցնել կարելի չե միայն այն թեպէտք, յերբ նախընթաց ունակութեանը հաստատապէս և գիտակցորեն յուրացված կլինի:

Պարապմունքներին հենց սկզբից պիտի հաշվի առնել աշակերտներին ամբողջ կենսական փորձառութեանը, նրանց գիտելիքները և մտքի մեջ հաշվելու հմտութեանները:

Թվաբանութեան պարապմունքների ժամանակ պիտի ոգտովել աշխատանքի այնպիսի մեթոդներից ու ձևերից, վորոնք պարուհնակում են իրենց մեջ աշակերտների ինքնագործունեյութեան ակտիվութեան ելամենտներ, վորոնք տեղ են հատկացնում աշակերտներին ինքնուրույն աշխատանքին և նպաստում են իրանց գիտակցորեն և հաստատապէս յուրացնելու մշակվելիք նյութը:

Անհրաժեշտ է, վարպետի աշակերտները ակտիվ մասնակցութեան ունենան նյութի մշակման մեջ: Բոլոր յեզրակացութեանները, վորոնք արվելու չեն նյութի մշակման ժամանակ, արվում են աշակերտների կողմից, ուսուցչի ղեկավարութեան տակ, դիտողութեանների հիման վրա, մի շարք մտորոջ հարցերից հետո, գրված ուսուցչի կողմից խնդիրների և որինակների լուծման ժամանակ: Կանգ առնենք հանման գործողութեան մշակման 2 որինակների վրա (փոխ առնելու դեպքում):

Առաջին որինակը:—Ուսուցիչը սկսում է բացատրել, վոր հանման դեպքում, յերբ հանելիի համապատասխան թվանշանը մեծ է նվազելիի համապատասխան թվանշանից, հարկավոր է նվազելիի հարեան բարձր կարգի թվանշանից առնել մեկ միավոր, բաժանել այն 10 ցածր կարգի միավորների, ավելացնել ունեցած նվազելիի միավորներին և կատարել հանումն: Այդպիսի բացատրութեան դեպքում աշակերտները կարող են պատասխանել ընդունել և մեքենաբար յուրացնել պատրաստի կանոնը:

Այդպէս յուրացրած կանոնը չի կարող յերկար մնալ աշակերտի հիշողութեան մեջ և անսխալորեն կիրառվել նրա կողմից գործնականում:

Յերկրորդ ձևը:—Ավելի դիտողական դարձնելու համար դասատուն առաջարկում է հանումը կատարել համրիչի վրա:

Յերբ հարկավոր է դուրս ձգել ավելի քանակութեամբ վոսկրակոճակ, քան թե կա տվյալ յերկաթալարի վրա, դասատուն մտորոջ (միտքը պարզող) հարցերի միջոցով աշակերտներին բերում է այն յեզրակացութեան, վոր վոսկրակոճակների պակասող թիվը կարելի կլինի դուրս գցել միայն այն ժամանակ, յերբ բարձր լարի մի կոճակը մանրացնենք ցածր լարի 10 կոճակներ: Իրանից հետո դասատուն անցնում է գրավոր հանմանը, իսկ աշակերտները բոտ համրիչի վրա հանման անալոգիայի (համանմանութեան) յեզրակացում են, վոր գրավոր հանման ժամանակ ետ պիտք է բարձր կարգի մեկ միավորը համապատասխան ձևով մանրացնել ցածր կարգի 10 միավորների: Այդպիսի մշակման դեպքում նյութի յուրացումը կգառնա ավելի ակտիվ, գիտակցա-

կան և խորամիտ, կպահպանվի աշակերտի հիշողութեան մեջ և անսխալ կը կիրառվի գործնականում:

Իրասովանդութեանը պիտի լինի կոնկրետ, դիտողական: Հիմնական հասկացողութեանները պիտի դուրս բերվեն կոնկրետ ձևերից: Թվաբանութեան վորեւ բաժնի ուսումնասիրութեանը պիտի սկսել կոնկրետ խնդրից: Մի շարք այդպիսի խնդիրների լուծման հիման վրա պիտի տանել աշակերտներին դեպի վորոջ յեզրակացութեաններ:

Ուսուցիչը պիտի մանրագնին, հաջորդաբար և սխտեմատիկ կերպով բացատրի յուրաքանչյուր մշակվելիք թեմայի հիմնական հարցերը, պարզաբանի թեմայի վերաբերյալ տրպային խնդիրներն ու վարժութեանները և ետ հաշվի ձևերն ու գրանցման տեսակները: Նյութի գիտակցական, խորամիտ յուրացման հիմունքների վրա՝ անհրաժեշտ աղյուսակներն ու կանոնները պիտի բերանացի սովորվեն:

Ամեն մի առանձին պարապմունք պիտի ավարտված ամբողջութեան ներկայացվի: Նա պիտի նվիրված լինի վորեւ մեկ ունակութեան մշակմանը: Բայց այդ ավարտված ամբողջութեանը միենույն ժամանակ պիտի գտնվի սերտ կապի մեջ անցածի հետ: անհրաժեշտ է աշխատել, վոր նոր հայտնութեանները կապվեն այն հների հետ, վոր արդեն ունեն աշակերտները:

Ունակութեանները թվաբանական գործողութեանների մեջ ամենալավ կերպով ձեռք են բերվում նպատակահարմարորեն— ընտրված թվային նյութերի վրա կազմած վարժութեանների միջոցով, այսպէս կոչված թվային որնակների վարժութեանների վրա: Ամեն մի վերացական թվային նյութի վերաբերյալ հաշիվներ կատարելու աշխատանքների ժամանակ հարկավոր է հիշել, վոր այդ տեսակի աշխատանքը հանդիսանում է միայն միջոց, իսկ թվաբանութեան պարապմունքների նպատակը լինելու չէ— ձեռք բերած գիտելիքները և ստացած ունակութեանները ավելացնել խնդիրների լուծմանը: Խնդիրները պիտի տան թվաբանութեան կյանքի հետ, սոցիալիստական շինարարութեան հետ կապի կոնկրետ ձևը:

Այդ պատճառով ել ուսումնական ժամանակի նշանավոր մասը պիտի հատկացված լինի խնդիրների լուծմանը: Աշակերտները պիտի կարողանան վոչ միայն անսխալ կերպով կատարել թվաբանական գործողութեանները, այլ և կարողանան կիրառել նրանց խնդիրների լուծման մեջ:

Խիստ ցանկալի չէ վոր աշակերտները զարոցում կարողանան ինքնուրույն խնդիրներ կազմել՝ նախորդ տված առաջադրութեաններ համաձայն, նրանց ձեռքով հավաքած նյութերի հիման վրա՝ ամենորոյա աշխատանքի տարբեր շրջաններից վերցրած: Իդրոցում կատարած գրավոր հաշիվների հետ միասին անհրաժեշտ է գրադվել և բանավոր հաշիվ: Բանավոր հաշիվը զբաղւոցում պիտի տարվի ամբողջ դասընթացի տեղութեան ընթաց-

քում: Այս դեպքում բանավոր կերպով պիտի վճարեն վոչ միայն վերացական թվային որոնականներ, այլ և խնդիրներ՝ իրենց պայմաններով: Այդպիսի բարդ բանավոր հաշիվներն ժամանակ ոգտակար են սովորեցնել գրելու միջանկյալ հետևանքները: Որինակ՝ $12 \times 17 =$ Գաղմապատկում ենք 12×20 . գրում ենք հետևանքը՝ 240. Բազմապատկում ենք 12—ը 3—ով, գրում ենք 37. 240—ից հանում ենք 36.

Մասամբ անհրաժեշտ է սովորեցնել աշակերտներին մոտավորապես հաշիվել կատարելիք գործողության հնարավոր հետևանքը, վոր նշանավոր չափով կապահովի աշակերտին կուպիտ սխալներից և մի շարք դեպքերում կտանի նրան դեպի ուղիղ լուծումն: Որինակ.—245—ը բազմապատկել 106—ով: Տալիս ենք մոտավոր հաշիվը՝ $245 \times 100 = 24.500$. Այդ մոտավոր հաշիվը կվերացնի հաճախ պատահող սխալը՝ 245—ը բազմապատկումը 106—ի փոխարեն—16—ով: Ելի մի որինակ՝ 666.333—ը բաժանել 111—ի վրա: Մոտավոր հաշիվը—666.333: 100 կտա 6.663, հետևապես քանորդում պիտի ստացվի 4 թվանշան: Մոտավոր հաշիվը կվերացնի հնարավոր սխալը՝ ստանալը քանորդում 63, փոխանակ 6.003—ի, այսինքն՝ քանորդում քառանիշ թիվ ստանալու փոխարեն յերկանիշ թիվ ստանալը:

Անհրաժեշտ են նաև վարժությունները համարելի վրա: Նրանք խմաստալից են դարձնում աշակերտների աշխատանքը, ինչպես համարակարգը սովորելու ժամանակ, այնպես էլ յուրաքանչյուր առանձին թվաբանական գործողությունները սովորելիս:

Հենց առաջին պարապմունքներից, վորպես կանոն, աշակերտները իրենք պիտի ստուգումներ կատարեն իրենց յուրաքանչյուր աշխատանքի վերաբերմամբ: Կարողանալ ստուգել կատարած հաշիվը մի այլ գործողության ոգնությունով, այդ բանը աշակերտների մեջ ստեղծում է վստահություն իրենց ուժերի վրա, վորը նամանավանդ անհրաժեշտ է ինքնուրույն աշխատանքների ժամանակ:

Իլրումն թվաբանական պարապմունքների՝ դպրոցում, անհրաժեշտ է աշակերտների համաչափ աշխատանքը նաև տանը: Աշակերտների տնային աշխատանքի նպատակն է.—կրկնել դրպրոցում մշակած նյութը, վարժությունների միջոցով ամրապնդել ստացած ունակությունները (գործողությունների տեխնիկան), իսկ գլխավորն է՝ ափելացնել կենսական խնդիրները լուծմանը—ձեռք բերած հմտությունները: Տնային աշխատանքների համար նյութի ընտրության մեջ պիտի պահպանված լինի անհատական մոտեցում դեպի առանձին աշակերտները. անհրաժեշտ է առանձին աշխատանքներ տալ ուժեղ և թույլ աշակերտների համար: Դատառում պիտի ստուգի աշակերտների բոլոր աշխատանքները: Հակառակ դեպքում հնարավոր սխալները կմնան անուղղելի և աշակերտները կընտելանան սխալ գործողություններ կատարելուն, հետևապես և, կստացվեն սխալ, անճիշտ ունակություններ:

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

Ծ Ր Ա Գ Ի Ի Ծ Ա Վ Ա Լ Ը (150 ժամ):

Ամբողջ թվերի ընթերցումն և գրանցումն միլիոնի շրջանում: Ամեն մեծությունն ամբողջ թվերի գումարումն ու հանումը: Ամբողջ թվերի բազմապատկումն ու բաժանումը միանիշ, յերկանիշ, յեռանիշ թվերի վրա: Յերկաբուլթյան և հեղուկ մարմինների մետրական չափերը:

Ծրագրի բովանդակությունը և նրա մշակման

հաջորդականությունը

1. Առաջին շրջան (50 ժամ)

1. Ընթերցում, գրանցում և հաշվումն համրելի վրա՝ առաջին տասնյակի թվերի: Կլոր տասնյակների հարյուրի շրջանում: Հաշիվ կլոր տասնյակներով: Զերոյի նշանակությունը թվանշաններով թվեր գրելու ժամանակ: Մնացած թվերը հարյուրի շրջանում: Յերկանիշ թվերի հաշիվներ համրելի վրա (6 ժամ):

2. Գումարումն՝ բանավոր և համրելի վրա—հարյուրի շրջանում մի տողի վրա գրելու հետևողականությամբ: Գումարման նշան—(պլուս): Հավասարության նշան—(է ժամ):

3. Հանումն՝ բանավոր և համրելի վրա—հարյուրի շրջանում մի տողի վրա գրելու հետևողականությամբ: Հանման նշան—(մինուս):

Հանման ստուգումն գումարման միջոցով: Գումարման ստուգումն հանման միջոցով (6 ժամ):

4. Գումարման և հանման հեշտացրած ձևերը: Գումարելիների իրար տակ գրելու: Գումարելիների կլորացումը լրիվ տասնյակներով: Հանելի կլորացումը լրիվ տասնյակներով (4 ժամ):

5. Կարգար, գրել և գցել համրելի վրա յեռանիշ և քառանիշ թվեր: Ծանոթություն թվակարգի մասին: Ծանոթություն միավորների դասի և հազարավորների դասի մասին (8 ժամ):

6. Թվերի գրավոր հանումն (քառանիշ թվերի շրջանում): Նվազելի, հանելի, տարբերություն:

Հանման ստուգումն գումարումով: Գումարման ստուգումն հանումով: Թվերի հանումը՝ տրված մանեթներով և կուպելներով (8 ժամ):

7. Թվերի գրավոր գումարումն (քառանիշ թվերի շրջանում): Գումարելի, գումար: Թվերի գումարումն՝ տրված մանեթներով և կուպելներով (9 ժամ):

8. Հոտմական թվանշաններ: Հոտմական թվանշաններով թվերի ընթերցումն ու գրանցումը յերեսունի (30) շրջանում

(2 ժամ):

Համարակարգ մինչև 1. 000. 000

II. Յ ե ռ կ ը ո ռ Է շ ը ը Ն ա ն (100 ժամ):

1. Կրկնություն (6 ժամ):

2. Միանիշ թվերի բազմապատկումն: Բազմապատկման նշանը՝ X. Բազմապատկելի, բազմապատկիչ, արտադրյալ: Միանիշ թվերի բազմապատկության աղյուսակը: Արտադրյալի անփոփոխ մնալը բազմապատկելիի և բազմապատկիչի տեղափոխության ժամանակ: Բազմանիշ թվերի բազմապատկումը միանիշ թվով: Բազմապատկելիի մեջ զերոսներով բազմապատկման դեպքեր (12 ժամ):

3. Յերկանիշ թվերի բաժանումը միանիշ թվի վրա: Բաժանման նշան (:): Բաժանելի, բաժանարար, քանորդ: Բազմապատկման աղյուսակից ոգտվելը քանորդ գտնելու ժամանակ: Մնացորդը բաժանման ժամանակ: Բազմանիշ թվերի բաժանումը միանիշ թվերի վրա: Բաժանման դեպքեր՝ յերբ քանորդի մի վորեկ կարգում ստացվում են զերոսներ: Բաժանման ստուգումը բազմապատկումով և բազմապատկման ստուգումը բաժանումով (20 ժամ):

4. Հնգանիշ և վեցանիշ թվեր: Կարգալ, գրել և հաշվել համարիչի վրա: Հնգանիշ և վեցանիշ թվերի գումարումն ու հանումը (6 ժամ): Գաղափար՝ միլիոնի մասին (հազար հազարավոր) — (10 ժամ):

5. Թվերի բազմապատկումը 10—ով, 100—ով, 1000—ով և այլն:

Թվերի (բավականաչափ զերոսներով վերջացող) բաժանումը 10—ի, 100—ի, 1000—ի վրա (4 ժամ):

6. Յերկարության մետրական չափերը: Մետր, դեցիմետր, սանտիմետր, միլիմետր: Կիլոմետր:

Ուղիղ գծի կտորի չափերը: Թղթի վրա գծագրել վորոշ յերկարության ուղիղ գծի կտորներ՝ 7 սմ. 5 սմ. և այլն:

Ծանրության մետրական չափերը. գրամ, կիլոգրամ, ցենտներ, տոնն:

Հեղուկների չափը—լիտր:

Սոշոր չափերի վերածումը ավելի մանր չափերի և մանր չափերի անդրադարձումը ավելի խոշոր չափերի (10 ժամ):

7. Միանիշ և բազմանիշ թվերի բազմապատկումը այնպիսի թվերով, վորոնք կազմված են միավորներից՝ վերջից ունենալով մեկ կամ մի քանի զերոսներ (որինակ՝ 20—ով, 400—ով, 700—ով և այլն):

Բազմանիշ թվերի բազմապատկումը յերկանիշ թվերով: Բազմապատկման դեպքեր, յերբ զերոսներ են հանդիպում բազմապատկելիների և բազմապատկիչների մեջ—մեջ տեղը, վերջում (4 ժամ):

8. Բաժանումը կլոր տասնմակների վրա: Բաժանումը ամեն

տեսակի յերկանիշ թվերի վրա, յերբ վերջում մնացորդ և ստացվում (24 ժամ):

Բաժանման ստուգումը բազմապատկումով և բազմապատկման ստուգումը բաժանումով:

9. Կրկնություն (6 ժամ):

5. ԲԱՂԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Անգրագիտության դպրոցում քաղաքագիտությունը խաղայուն յեղեկավար դեր: Քաղաքագիտությունը աշակերտին սովորեցնում է ճանաչել իր շրջապատը, պարզել իր պրոլետարական—դասակարգային հարաբերությունը դեպի տարվող քաղաքականությունը, ոժանդակում է մշակելու իր մեջ կոմունիստական աշխարհայացք և ակտիվ մասնակցություն ստեղծելու սոցիալիստական շինարարության մեջ: Քաղաքագիտության ծրագիրը նեղ մասնագիտական բնույթի չունի: Նա բնական և սերտ կապով կապված է մնացած ծրագրային նյութի հետ:

Անգրագիտության դպրոցի ալբրենարանը գրլխավորապես կառուցված է քաղաքական բնույթ կրող լոգունգների վրա: Դասագրքի առանձին հոգվածները անցնելիս, հարկավոր է, փոր աշակերտները լավ հասկանան և ըմբռնեն կարգացածը: Այդ նպատակին հասնել կարելի յե դասագրքի յուրաքանչյուր լոգունգի առթիվ զրույցներ կազմելով: Զրույցը պիտի լինի համառոտ և դասախոսության բնույթի չկրի. նա պիտի առաջ բերի աշակերտների մեջ մտքերի փոխանակություն, ուստի պիտի կապված լինի աշակերտների աշխատանքի պայմանների ու կենցաղի հետ: Յեթե կա համապատասխան բնորոշ նյութ, հարկավոր է զրույցների ժամանակ ոգտագործել:

Գրագիտության դպրոցի ուսուցիչը ինկատի պիտի ունենա, վոր՝

1) Աշակերտների հասարակական—քաղաքական դաստիարակությունը չափաի սահմանափակվի նրանում, ինչ վոր նրանք ձեռք են բերել դպրոցում, այլ ժիաժամանակ պիտի ոգտագործվեն նրանց համար դպրոցից դուրս ունեցած բոլոր հնարավորությունները, ինչպես որինակ, կյանքը կոլտոգում և հիմնարկություններում, աշխատանքը հիմնարկություններում, խրճիթ—ընթերցարանը, կրմիր—անկուսը, ակումբը և այլն:

1) Ուսուցման առաջին շրջանը դասագրքերով և լինում, ընթերցանության և գրավորի առթիվ տարվող զրույցները պիտի համառոտ կերպով պարզարանեն բովանդակությունը:

3) Ալբուբենը անցնելուց հետո զրույցները պիտի ծավալել ծրագրում ցույց տված համապատասխան ուսումնական նյութի համաձայն:

4) Ուսուցման ամբողջ ընթացքում, դասի վորոշ մասը, յերբնին և մի քանի ժամ շարունակ, պիտի նվիրել հասարակական—քաղաքական զրույցներին սխտեմատիկաբար ոգտագործելով

կենտրոնական և տեղական լրագրներից վերցրած նյութեր:

6. ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ—ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ

ՅԵՎ ԸՆԹԱՑԻԿ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍԻ ՄԱՍԻՆ:

Կուլտուրական հեղափոխության մարտական խնդիրներից մեկն՝ աշխատավորներին աշխատանքի դաստիարակությունն, մեր յերկրի սոցիալիստական շինարարության մեջ գիտակցորեն ու ակափվորեն մասնակցելու համար:

Գրագիտության ուսուցման ամբողջ աշխատանքը պիտի ոժանդակի կոմունիստական վոգով դաստիարակությունը, աշակերտներին ներգրավելու սոցիալիստական շինարարության մեջ՝ ախտիվ ու գիտակցական մասնակցություն ունենալու համար: Այդ քաղաքական—դատարարական աշխատանքը կազմվում է հետևյալ մոմենտներից.—

1) Զրույց կազմակերպել հասարակական—քաղաքական թեմաների շուրջը ընթացիկ քաղ. դասի ժամանակ:

2) Ընթերցանություն, գրավորի և հաշվի համար նյութեր ընտրել տեղական հասարակական կյանքից, պարզաբանելով այն ուղղությամբ, վոր նրանք հետաքրքրություն առաջ բերեն դեպի հասարակական յերևույթները, զարթեցնեն աշակերտների միտքն ու ակտիվությունը, տան քաղաքական—դասակարգային ուղղություն և աշխատունակություն:

3) Գրագիտության դպրոցի ղեկավարը լիկկայանի իր աշխատանքի մեջ պիտի կապ հաստատի տեղական քաղ.—լուս.—հիմնարկների հետ (խրճիթ—ընթերցարանի, ակումբի, գրադարանի), վորպեսզի աշակերտները դպրոցն ավարտելուց հետո այդ կապը պահպանեն և շարունակեն ոգտվել այդ հիմնարկներից: Այդ նպատակով կարելի յե կազմակերպել աշակերտների մասնակցությունը գրույցներ և դասախոսություններ խրճիթ—ընթերցարանում կամ ակումբում, էինո—պատկերներ և այլն: Խրճիթ—ընթերցարանի կամ ակումբի միջոցով աշակերտների մասնակցությունը կազմակերպել երգչուկախմբի ղեկի սովխոզ, գործարան, թանգարան և այլն:

Գրագիտության ուսուցման ընթացքում անհրաժեշտ է ներգրավել հասարակական—քաղաքական աշխատանքների և իր քաղաքի, գյուղի, շրջանի սոցիալիստական շինարարությունից մեջ:

Այդ խնդիրը իրականացնելու նխատակով դպրոցը հետևում է իմանալու, թե ինչ շինարարական աշխատանքներ են տարվում տեղական քաղաքում, շրջանում, կոլխոզում, գյուղխորհրդի և նրա սեկցիաների կենդանացման գործում, կոոպերացիայի ամրապնդման և կուլտշինարարության ասպարիզում: Այդ շինարարության հարցերը մշակվում են ընթացիկ քաղդասի և այլ պարապմունքների ընթացքում:

Դպրոցը մասնակցում է հասարակական աշխատանքների

մեջ: Որինակ՝ կապ հաստատելով կուս. և կոմյերիտ բջիջների հետ, դպրոցը մասնակցում է դեմոնստրացիաներին, կուլտարչավաներին, սոցմարյակցություններին, խորհրդների վերընտրությունն աշխատանքներին, հացամթերման պայքարներին, կոնտրակտացիայի պայքարներին, ցանքաի, քաղհանի, բերքահավաքի կամպանիաներին, կոլլեկտիվացմանը, աշխատանքի ռացիոնալ բաշխմանը արտադրություն մեջ, հարվածային բերդաղների կազմակերպությունը և այլն:

Դպրոցը կարող է հասարակական—քաղաքական աշխատանքներ տանել իր աշակերտների միջոցով, նրանց ընտանիքի անդամներին ու հարեանների շրջանում, բացատրական աշխատանքներ կազմակերպելով որինակ՝ կոնտրակտացիայի առթիվ, նրանց կոլխոզները ներգրավելու համար, բաժանորդագրվելու փոխառություններին և այլն:

Դպրոցը պիտի հաշվի առնի այդ և ուղղություն տա աշակերտների այդ աշխատանքին:

Գրագիտության դպրոցի և ընթացիկ քաղաքականությունն դասի ղեկավարները պիտի հաշվի առնեն աշակերտների կարիքներն ու տրամադրությունները և այդ կարիքների համապատասխան բացատրական աշխատանքներ տանեն: Որինակ՝ յեթե աշակերտներին աչեկոծում է մի վորեկ յերևույթ, յեթե նրանք բաղիվում են մի վորեկ կուլակային, կրոնական կամ աղանդավորական ագիտացիային հետ, այդ դեպքում պիտի այդ թշնամական ագիտացիային հակադրի կոմունիստական բացատրական աշխատանքներ:

Ուսուցիչը պիտի հաշվի առնի, վոր հասարակական—քաղաքական աշխատանքը յենթարկվելու յե դպրոցական—դաստիարակական նպատակներին:

7. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՊԼԱՆԱՎՈՐՈՒՄՆ ՅԵՎ ՀԱՇՎԱՌՔԸ

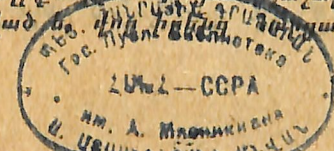
Վորպեսզի ընթերցանությունից զբաղվողի և հաշվի նյութերը ոգնեն կյանքից վերցրած հարցերի վերլուծությունը, անհրաժեշտ է խիստ մոտեցում հարցերի ընտրությունն մեջ և նրանց ուսուցմանը խիստ հետևողականություն, իսկ այդ հանդամանքը պահանջում է աշխատանքի պլանավորման և հաշվառքի անհրաժեշտություն:

Աշխատանքի վորակի բարձրացումը հնարավոր է միայն աշխատանքի հաշվառման և պլանավորման գոյությունը դեպքում: Ճշմարիտ հիմքերի վրա դրված հաշվառքը կապ ախիլի գնահատելի հետևանքներ:

Գրագիտության դպրոցի պլանավորումն և հաշվառքը ընտրվում են հետևյալ մոմենտներով:—

1. Նախապես պարզել աշակերտների համոզմունքների, շահերի և գիտելիքների մասին, աշխատանքի նպատակը:

Նկատված հարցերի լուծումը դաստիարակությանը բախարարու

թյունն չգտնող աշակերտները, հաճախ հեռանում են գրադիտու-
թյան դպրոցից։

2. Կազմել ուսումնական պլանը, համաձայն ծրագրի և սը-
կըզբնական հաշվառքի տվյալների։

Պլանի մեջ պիտի նախատեսվի վորքան ժամանակ է հար-
կավորվելու այս րամ այն թեմայի և ծրագրված գիտելիքների
մշակման համար, կազմակերպչական և աշխատանքային ունակու-
թյունների համար։ Աշխատանքի պլանի մեջ պիտի ցույց տրվեն
թեմայի միայն հիմնական մոմենտները, իսկ թեմայի ստորաբաժա-
նումները մոտցվում են որպես յոթային պլանի մեջ։

Պլանի մեջ ցույց են տրվելու նաև աշակերտներին հասարա-
կական կազմակերպությունների (Կորչի անգրագիտությունը, Մո-
պլը և այլն) մեջ ներգրավման ձևերը, այլև ինչ հասարակական
քաղաքական աշխատանքներ պիտի տրվեն (մասնակցություն
ցանքսի կամպանիաներին, ծխախոտի միջերմանը և այլն)։

Համաձայն ընդհանուր պլանի, ուսուցիչը կազմում է պարապ-
մունքների որպես յոթային պլան, վորոշ թեմաների համար և վո-
րոշ ժամանակամիջոցի համար (6-որյակի, մի ամսի և այլն)։

Աշխատանքի ընթացիկ հաշվառքը ուսուցիչը գրի յե անց-
նում պարապմունքի սովորական որպես տրի ձևով, նշանակելով
թե վոր չափով յուրացրել է աշակերտը անցնելիք նյութը ու
ինչ բանի վրա ուշադրություն պիտի դարձնել։

Աշխատանքի պարբերական հաշվառքը հարկավոր է անցկաց-
նել մի շարք թեմաների մշակումից հետո, վորոնք պարզաբանում
են վորոշ հարցեր, նպատակ ունենալով ցուցադրել նվաճումներն
ու բացերը, ըստ վորում հետագա աշխատանքների ժամանակ ան-
հրաժեշտ է վերացնել այդ բացերը։

Աշխատանքի ընդհանուր հաշվառման վերջնական հետևանքը
արտահայտվում է աշակերտների ավարտումով և նրանց կիսա-
դրագետների դպրոցը փոխադրելով։ Այստեղ պիտի տրվի գրագի-
տությունից դպրոցի աշխատանքների ընդհանուր գումարը, պիտի
պարզվեն բացերն ու նվաճումները և այդ նվաճումների հիման
վրա աշակերտների մեջ հետաքրքրություն ծագեցնել իրենց գի-
տելիքների հետագա ընդլայնումն և կիսադրագետների դպրոցը
քոխադրվելու ցանկությունն։ այդ նվաճումների հիման վրա նաև
պիտի հասարակական կարծիք տեղծել, վորը ոգնելու յե մնա-
ցած անգրագետներին գրագիտությունից դպրոցը ներգրավելու։
Ավարտման ակտին պիտի տալ գործնական և հանդիսավոր ձևա-
կերպություն։

Գործնական ձևակերպությունը արտահայտվելու յե աշակերտ
ների գիտելիքների գնահատման ակտին՝ պրոֆսիթությունների,
կուակազմակերպությունների, գյուղխորհրդի և աշակերտական
կազմակերպության ներկայացուցիչների մասնակցությամբ։

Հանդիսավոր մասը—նույն կազմակերպությունների ներկա-
յացուցիչների մասնակցությամբ հրավիրված ընդարձակ նիստով,

Այդ դպրոցի ղեկավարը զեկուցում է տալիս աշխատանքի մեջ
ձեռք բերած հաջողությունների և բացերի մասին։ Յեղույթ են
ուսենում կազմակերպությունների ներկայացուցիչները, նմանա-
պես և աշակերտները։ Կատարվում է հարվածայինների մրցանա-
կաբաշխություն։

Ուսումը շարունակելու անհրաժեշտությունը առանձնապես
պիտի ընդգծվի և բացատրվի ավարտման ակտի ժամանակ։

Ավարտման ակտի վրա ցուցադրվում են գրագիտության դրա-
րոցի պատկերը լիովին արտահայտող աշակերտական աշխա-
տանքները։

Աշակերտներին կիսադրագետների դպրոցը փոխադրելու ամ-
բողջ նախապատրաստական աշխատանքը կատարում է ուսուցի-
չը։

8. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ

Գրագիտության դպրոցի խնդիրներն ու ծրագրերը պահան-
ջում են աշխատանքների մեջ կիրառելու ավելի կատարելագործ-
ված ակտիվ մեթոդներ, վորոնք ապահովելու յեն առաջադրված
խնդիրների նվաճումները։ Այդպիսի ակտիվ մեթոդներից մեկը,
առաջին հերթին, հանդիսանում է սոցմրցակցությունը և հարվա-
ծայնությունը։

Այդ հիմնական մեթոդին կից կիրառվում են նաև՝ հետա-
խուզական, եքսկուրսիոն, պատկերավոր—դիտողական, կենդանի
խոսքի մեթոդները։

Կիրառումն այս կամ այն մեթոդի, կամ մի շարք մեթոդնե-
րի փոխանակությունը՝ կախված է մշակվելիք ուսումնական նյու-
թի բովանդակությունից և աշակերտների խմբակի անհատական
առանձնահատկություններից։

II

ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՊԼԱՆԸ

Գրագիտության ուսուցման ծրագրերը հաշված է 180 ուսումնա-
կան ժամ 4-ամսյա ուսուցման շրջանի ընթացքում, հաշվելով
3 պարապմունքի որ վեցորայնում, յուրաքանչյուր պարապմունքի
որը՝ 3 ժամ տևողությամբ։

Ծրագրի այբբենական մասին տրվում է, մոտավորապես,
ուսումնական ժամանակաշրջանի կեսը, իսկ մնացած ժամանակը
տրվում է հետաքրքրական շրջանին։

Հասարակական—քաղաքական կազմակերպությունների հետ
կապված դպրոցի և աշակերտների հասարակական—քաղաքական
աշխատանքները, աշակերտների քաղաքական գիտելիքների հետ ծանո-
թացումը և եքսկուրսիաները կատարվում են ուսումնական ժամնե-
րից դուրս։

Ծ Ր Ա Ք Ի Ր

Հասարակա—քաղաքական հարցերի (ներածական մաս. անգրագիտության դպրոցի ընդհանուր քաղաքական խնդիրները XVI հոսանամագումարի վորոշումից):

1-ին թեմա.—2-րդ հնգամյակը. 1-ին յենթաթեմա.—1-ին հնգամյակի հանրագումարը (ընկ. Ստալինի զեկույցը 1933 թվի հունվարի պլենումին):

2-րդ Ս. Խ. Հ. Մ.—ի և Ս. Ս. Ֆ. Խ. Հ.—ի 2-րդ հնգամյակը ժողովրդական տնտեսության առանձին ճյուղերի վերաբերյալ:

3-րդ 2-րդ հնգամյակի քաղաքական խնդիրները:

4-րդ 2-րդ հնգամյա պլանը Արխագիայում Ս. Խ. Հ. Մ.—ի հնգամյակի կապակցությամբ. ա) Խնդուստրացում. Բզիբկոմբինատի և Տղվարչեյան հանքի շինարարությունը, վիթխարի ելեկտրոկայանի շինարարությունը Տղվարչեյարոյի ածուխի թափ-թփուկների ուժով, Սուխ-գեսի շինարարությունը, աղյուծի գործարանի և ծխախոտի ֆաբրիկայի վերակառուցումը:

2-րդ հնգամյակում պիտի կառուցվեն 4 խոշոր ելեկտրոկայաններ՝ Բզիբ, Գումիստա և Կոզոր գետերի վրա: Ածուխի տարեկան հանույթը պիտի հասցնել մինչև 500. 000 հազար տոննի:

Պիտի կատարվեն կապարի և ցինկի հանույթներ (մշակումը Գուգանուտի ուսյոնի Ջիրչա լեռան վրա):

Բավականաչափ ծավալվելու յե քիմիական արդյունաբերությունը խորդենու (գերանի) և այլ յեթերաբերների վերամշակման գործում յեթերային յուղեր ստանալու համար:

2-րդ հնգամյակում պիտի ավարտվի Բզիբի և Ենգուրի անտառա—թղթամշակման կոմբինատների շինարարությունը:

Ավարտվելու յե Սև—ծովյան յերկաթուղազծի կառուցումը:

2—րդ թեմա.—Գյուղական տնտեսության կոլեկտիվացում:

ա) Գյուղատնտեսության զարգացման յերկու ուղիները—կապիտալիստական և սոցիալիստական:

բ) Կոլեկտիվացումը՝ վորպես գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցման ճանապարհ:

գ) Կոլխոզային շինարարության ձևերը (հող. մշակ. ընկ., արտել, կոմունա):

դ) Արտելը՝ վորպես կոլխոզային շինարարության զարգացման հիմնական և մասսայական մի ձև, տվյալ ետապում:

յե) Աշխատանքի կազմակերպությունը կոլխոզում (արտադրական պլան և հաշվառք, ուժերի բաշխում, աշխատանքի կոմունիստական ձևերը տեխնիքական բազա, գործարք, տշխատանքի բրիգադային ձև):

զ) Կուլտ—կենցաղային կարիքների հոգացողություն:

ե) Կոլխոզինարարության բնութագիրը Արխագիայում: Պայքար հանուն բերքատվության բարձրացման Արխագիայում: Տեղական ցանքային կամպանիաներ: Կոնտրակտացիան և նրա նշանակությունը: Քաղհանի և բերքահավաքման կամպանիաներ: Հացամթերումներ (Ս. Ս. Հ. Մ. հացահատիկների կուլտուրաների շրջաններում):

Ծխախոտի մթերումն Արխագիայում: Տեխնիքական կուլտուրաների տարածումն Արխագիայում և նրանց նշանակությունը:

Պայքար կոլխոզների կազմակերպչական—տնտեսական ամրապնդման և բերքատվության բարձրացման համար: Համկոմկուսի Կենտկոմի և ԿՎՀ (ԱԿԿ) հունվարյան Պլենումը՝ «գյուղատնտեսության հիմնական խնդիրները»—ի մասին:

Աշխատանքի կազմակերպման համար տարվող աշխատանքների հետագա ամրապնդումը պետձեռնարկներում և կոլխոզներում, արտադրության տեխնիկայի իսկական տիրապետում:

Սոց-կարգապահության տարածումը կոլխոզներում, կոլխոզային ակտիվի ամրապնդումը նրանց մեջ և պայքար կուլակային ազդեցության ցուցադրումների դեմ: Սոց-մրցակցության և հարվածայնության աճը:

Կոլխոզների կազմակերպչական—տնտեսական ամրապնդումը կոլխոզներին ունևոր կյանքին անցնելու ուղին եր:

«Բոլոր կոլխոզները դարձնել բոլշևիկական, իսկ կոլխոզներին ունևորներ»:

Համկոմկուսի Կենտկոմի և Միութենական Ժողկոմխորի Վորոշումը՝ ամեն մի կոլխոզիկ կովի տեր պիտի գառնա:

ը) Սովխոզներ, ՄՏԿ—ի քաղբաժինները և նրանց ղեկավար դերը կոլխոզինարարության մեջ:

թ) Համատարած կոլեկտիվացումը՝ վորպես կուլակությունը, իրրև զասակարգ լիվիդացիայի յենթարկելու բազա:

3—րդ թեմա.—Կուլտուրական հեղափոխություն և պայքար կազրեր պատրաստելու համար:

ա) Կուլտուրական շինարարության հնգամյա պլանը:

բ) Ընդհանուր պարտադիր ուսում և անգրագիտության վերացում:

գ) Կազրեր պատրաստելու խնդիրները և դպրոցի պոլիտեխնիկացում:

դ) Բանվորական կոլխոզային կրթության սիստեմը:

յե) Պայքար հանուն նոր կենցաղի:

զ) Կանանց ներգրավումը սոցիալիստական շինարարության մեջ:

ե) Պայքար կրոնի դեմ:

Թեմաները պիտի հարուստ լինեն տեղական բնույթ կրող նյութերով:

4—րդ թեմա.—Պորհուրդների կառավարությունը:

ա) Հոկտեմբերյան հեղափոխություն:

բ) Վ. Ի. Լենինը—հեղափոխության հեղափոխության առաջնորդ.

գ) Համկոմկուսը՝ կազմակերպողն ու ղեկավարն է բանվոր դասակարգի.

դ) Պրոլետարիատի դիկտատուրան.

յե) Ազգերի ազատագրությունը.

զ) Աբխազիայի խորհրդայնացումը.

ե) Խորհուրդների վերընտրությունը և խորհուրդների կոնկրետ խնդիրները ժողովրդական անտեսության վերակառուցման առկարիքում:

ը) Մեր խորհուրդի աշխատանքն ու նրա սեկցիաները և հերթական խնդիրները նրա պլանում:

թ) Վրաստանի ռալիում և ԼԿՅԵՄ: Գյուղական կուսը՝ ջրը և կոմյերիտը ջրը, նրանց աշխատանքները:

ժ) Կոպերացիան և նրա դերը ժողովրդական անտեսության զարգացման գործում:

6—ըգ թ է մ ա.—Կուսակցության պայքարը հանուն Լենինյան ուղիի.

ա) Համառոտ պատմական ակնարկ—տրոցկիզմի ձախ թեքման ծագումը: Տրոցկիզմի սոցիալական արմատներն ու ելույթը: Նրա հակահեղափոխական տրոցկիզմը՝ վորպես համաշխարհային բուրժուազիայի առաջավոր բանակը:

բ) Աջ թեքումը, նրա ելույթը և սոցիալական արմատները.

Աջ թեքումը, վորպես գլխավոր վտանգ սոցիալիստական շինարարության զարգացման տվյալ ետապում.

գ) Լենինյան կուսակցության պայքարի անհաշտությունը յերկու Ֆրոնտի դեմ.

դ) Համկոմկուսի իդիոլոգիական պայքարը հանուն մարքսիզմի—Լենինիզմի մաքրության և ընկ. Ստալինի—«Բոլշևիզմի պատմության մի քանի խնդիրների մասին» նամակի նշանակությունը:

6—ըգ թ է մ ա.—Հանուն համաշխարհային հեղափոխության.

ա) Խ. Ս. Հ. Մ. միջազգային և ներքին դրությունը

բ) Խ. Ս. Հ. Մ.—աշխատավորների յեղբայրական միությունը

գ) Խ. Ս. Հ. Մ.—Կապիտալիստական շրջապատության մեջ.

դ) Ճգնաժամը կապիտալիստական յերկրներում և պրոլետարիատի հեղափոխական վերելքը.

յե Կարմիր բանակը և Խ. Ս. Հ. Մ.—ի պաշտպանությունը.

զ) Պաշտպանությունը: Նրա նշանակությունը գյուղական անտեսության բարձրացման և յերկրի պաշտպանունակության ամրապնդման մեջ:

ը) Միջազգային պրոլետարական հեղափոխությունը և Կոմիտեները:

1. ԸՆԹԱՑԻՔ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍԸ—12 ԺԱՄ

1. Աբխազիայի նորակառույցները, նրանց աշխարհագրական դիրքը: Նորակառույցների տնտեսական և քաղաքական նշանակությունը: Կառույցների արժեքը: Ինչ է խորհրդաշխուրդը: Կառույցների նախագծերը և ընդհանուր պլանավորումը: Կառույցների աշխատանքները և ընդհանուր պլանավորումը: Կառույցների պատրաստակառույցները աշխատանքներ սկսելու մեջ: Շինանյութեր պատրաստելը: Կառույցների ապահովությունը մեքենաների և բանվորական ուժի կողմից: Կառույցների խնդիրները գալիք սեզոնի համար: Շինարարական ֆինպլան: Ով է սանում շինարարությունը և ղեկավարում այն: Շինարարության ղեկավարների պարտականությունները: Միավորությունը կառույցներում, նրա ելույթը: Պրոֆմիութենական որդանները կառույցներում, նրանց դերը և նշանակությունը: Արտագրական խորհրդակցություններ: Կուսակցական կոմյերիտմիութենական կազմակերպությունները կառույցներում: Յեռանկյունի: «Յերեսներս դեպի արտագրողություն» լուսնագիր էլույթը: Գործադրվող կողոպուտը (պայմանագրեր) կառույցներում: Փոխադարձ պարտավորումները ըստ պայմանագրի: Աշխատանքի նորմաները, դնահատությունը և պայմանները կառույցներում: Ընկ. Ստալինի 6 ցուցմանքների կենսագործումը: Ներքին կանոնադրություն: Բանվորների մասնակցությունը կառույցների կազմակերպության և կյանքի մեջ:

Մեր կառույցը—սոցիալիստական կառույց է: Մեր կառույցի տերը—բանվոր դասակարգն է: Մեր և կապիտալիստական կառույցները (համեմատել և հակադրել կառույցների ավարտման ժամկետները և նրանց շահագործման ուղին):

Հարվածային տեմպերը աշխատանքի մեջ: Աշխատանքի սոցիալիստական ձեերը: Սոցիալիստական և հարվածայնություն: Հանդիպակաժ պլան, հասարակական բուքսիր: Պայքար հոսունություն և չվանություն դեմ: Անվտանգության տեխնիկան, հիմնական կանոնները նրա վերաբերյալ:

2. Հիմնարկը վորպես սոցիալական մի մարմին:

Սոցիալիստական և կապիտալիստական հիմնարկներ, նրանց տարբերությունը: Հիմնարկը, վորպես տնտեսական մի ամբողջություն.—նրա խնդիրները, արդյունքը, հիմնական համբարությունները (պեխ), նրանց կապը միմյանց հետ: Արդֆինպլանը և հնգամյակը:

3. Ընդհանուր հասկացողություն հում նյութի մասին և նրա մշակման տեխնոլոգիական ընթացքը:

4. Ընդհանուր հասկացողություն արտագրության մեքենայացման մասին, մեքենաների և գործիքների գլխավոր մասերի անունները, նրանց գործադրումը արտագրական աշխատանքի մեջ:

2. Ա Գ Ր Ո—Ձ Ո Ո Դ Ա Ս—ՏԺ Ա Ս

Տարրական հասկացողութիւնը բույսերի կյանքի մասին՝ Տեղական տեխնիքական բույսեր—բանջարատնոցային, մրգատու և այլն: Նրանց մշակման, անեցման և բաղմացման ձևերը: Տեղական բույսերի կուլտուրացումն: Կարողանալ վորոշել սերմերի ծելու ունակութիւնները, ճիշտ գործադրել աղբային և հանքային պարտանյութերը, պայքարել գյուղական տնտեսութեան աղբախոտերի և վնասարարների դեմ: Իմանալ պատվաստի ձևերը:

Կարողանալ պատրաստել մարգեր, պաշտպանել «գերանը» ցրտից, տնկել սածիլը: Վնասարարների դեմ պայքարել միջոցներ գործադրել:

1. Ծխախոտն ու նրա կուլտուրան նայած հողի շերտերին, նրանց պարարտացումը և խնամատարութիւնը: Ծխախոտի հիւ վանդութիւնները և պայքարը նրանց դեմ:

2. Թեյ և նրա կուլտուրան:

3. Յուղաբույսեր (эфирносы):

Ընտանի կենդանիների և թռչունների խնամատարութիւնը:

Ինչպես պատրաստել սիլոսը:

Շերամի վորդի խնամատարութիւնը ինչպես մեծցնել, չորացնել և տեսակների բաժանել բոժոժիկները:

Ինչպիսի գյուղատնտեսական մեքենաներ են գործադրվում Արխաղիայում. նրանց հետ վարվելու ձևն իմանալը, իրարից բաժանելն ու յետ հավաքելը, յուզելն և դեկավորելը (եքսկուրսիա դեպի սովխոզ, կոլխոզ, ՄՏԿ):

3. Ս Ա Ն Ի Տ Ա Ր Ա Կ Ա Ն Դ Ա Ս

Առողջապահական ունակութիւններ: Անձնական առողջապահութիւն: Բնակարանի սանիտարական առողջապահութիւն (հատակը մաքրել, լվանալ, ողափսիութիւն կատարել, դեզինֆեկցիայի յենթարկել և այլն): Սանիտարական առողջապահութիւն բակերի, փողոցների: Հասարակական շէնքերի սանիտարական միջոցառումներ: Պայքար ճանձերի և ջերմի մոծակների դեմ:

Պայքար վարակիչ հիվանդութիւնների դեմ: Հիվանդութեան դեպքում բժշկի դիմելը: Առաջին ոգնութիւնը դժբախտութեան դեպքում:

V

ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Ընթերցանութեան ունակութիւնները

Համառոտ նախադասութիւնների դանդաղ ընթերցումն յուրաքանչյուր բառի պարզ արտատանութեամբ և ճիշտ շնչադրութեամբ:

Ձայնի ցածրացումն ու կանգնեցնումը նախադասութեան

վերջը և վերջակետի մոտ: Հարցական և բացականչական նշանները նախադասութեան մեջ: Կարգացած կտորի կամ հոգվածի բովանդակութիւնը հասկանալ:

2. ԲԱՆԱՎՈՐ ԼԵԶՎԻ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄԸ

Հարցերի պատասխանները թեմայի և դասի բովանդակութեան մշակման հետ կապված, կամ կարգացած հատվածների կամ հոգվածների բովանդակութեան հետ կապված: Համառոտ պատմվածքներ շրջապատի կայնքից, կենցաղից, աբաադրութիւնից:

3. ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հասկացողութիւնը վերջակետի մասին: Գլխատուերը գրավորի սկզբում և վերջակետից հետո: Գլխատուերը հատուկ անուններում:

Ձայնավորներ և բաղաձայններ: Տողադարձի կանոն: Յերկբարբառներ՝ յե, յո, յա, յու, այ, ոյ, ույ, էյ, կիսաձայն՝ յ:

4. ԳՐԱՎՈՐ ԼԵԶՎԻ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄԸ

Անսխալ արտագրութիւնը ձեռագիր և տպագիր նյութերի: Զրույցի բովանդակութեան համառոտ յեղրակացութիւնների գրանցումն կոլլեկտիվ կերպով:

Կոլլեկտիվ կերպով գործնական գրութիւններ կազմել.— հասցե, անկետա, դիմումներ:

Կոլլեկտիվ կերպով համառոտ թղթակցութիւններ կազմել լրագրի համար:

5. ԹՎԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Կարդալ և գրել յերկանիշ և յեռանիշ թվեր 1000—ի շրջանում:

Փոխադարձ հարաբերութիւնը թվակարգերի մեջ: Ծանոթութիւն հռոմեական թվանշանների հետ XX—ի շրջանում:

Գումարումն, հանումն, բաղմապատկումն և բաժանումն 1000-ի շրջանում:

Գումարումն և հանումն 1000—ի շրջանում:

Կարդալ և գրել մասերը—¹/₂, ¹/₄: Կարդալ դիագրամներ: Ընդհանուր ծանոթութիւն տոկոսների մասին (կարդալ տոկոսները):

Ավելի գործածական մետրական չափերի մասին հասկացողութիւն (մետր, կիլոմետր, գրամ, կիլոգրամ, ցենտներ, տոնն, լիտր, հեկտար):

Կատարել գումարումն և հանումն համրիչի ոգնութեամբ:

Կարդալ և գրել բաղմանիշ թվեր (պարտադիր չե, այլ կախված և խմբակի կազմից):

NL022643E

53.639

531